

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22, telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja, vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencev, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 31 • Maribor, torek, dne 14. marca 1939 • Leto XIV

Hrvaško vprašanje in nove volitve

ki jih nekateri nočejo.

V proračunski razpravi v narodni skupščini dajejo vladni in opozicijski poslanci razne izjave tudi o hrvaškem vprašanju. Dočim so opozicionalci naglašali potrebo pravične rešitve tega vprašanja, je poslanec JRZ Franc Gabrovšek v svojem zaključnem govoru prijel naravnost za roge in povedal nekaj, s čemer nihče, ki misli količkaj napredno, zlasti ne socialistični delavski razred, ne more biti soglasen.

Poslanec Gabrovšek je priznal hrvaško vprašanje, kar je prav. Govoril je pa potem o legitimaciji onih, ki bi to vprašanje rešili. Dr. Maček ima legitimacijo, da govori v imenu Hrvatov. Pri novih volitvah ne more dobiti več glasov. Kako je s Slovenci, je znana stvar. Za stvar sporazuma ni potrebna nova narodna skupščina, ker bo sedanja storila vse, da pride do sporazuma. Sedanja narodna skupščina ni nobena zapreka za sporazum, ona je sprejela tudi vladino deklaracijo, za katero je dalo pobudo namestništvo...

Stališče gospoda poslanca Gabrovška jugoslovanski svobodoljubni državljani ne morejo odobravati. Narodna skupščina je bila izvoljena po veljavnem volilnem redu in postopku, ki ne more nuditi prave slike volje državljanov. O vsem tem se je govorilo mnogo tudi v narodni skupščini.

Hrvaško vprašanje je problem, ki se ne nanaša samo na Hrvaško, ampak na reforme in ureditev vse države. Tu ne gre le za to, kdo bo gospodaril na Hrvaškem, kdo v Sloveniji ali kdo v drugih pokrajinah države. Če bi bil problem tak, bi s tem samo parcelirali državo v razne vilajete, v katerih bi potem gospodovala razne ideološko nezdružive klike in ovirale razvoj in napredek države v celoti. Iz govora poslanca Gabrovška, dasi ni jasno označena, je posnemati to tezo: Gospod Gabrovšek zaupa samo tej narodni skupščini in samo izvoljenim poslancem v Sloveniji.

Mi smo z odločnostjo za rešitev hrvaškega problema. Ne moremo in ne smemo pa pri tem prezreti, da mora rešitev hrvaškega problema, oziroma ureditev notranje političnih in upravnih stvari biti taka, da ne bo trpel napredek države, da ne bodo lokalno omejene svoboščine državljanov, ne na Hrvaškem, ne v Sloveniji in ne drugod. Reševanje tega problema torej ni samo vprašanje g. Gabrovška in sedanje narodne skupščine, ki je bila izvoljena po veljavnem volilnem redu in v kateri nedvomno niso varovani vsi interesi, o katerih bi se razpravljalo pri reševanju hrvaškega problema. Ta vprašanja so delikatna in se morejo rešiti na podlagi, ki jo pripravi sedanja vlada, ostalo pa prepusti novi narodni skupščini. — Sporazum namreč ne more biti parcelizacija interesnih sfer v prid reakciji, ker bi tak sporazum nič ne koristil, ampak vedno iznova povzročal sporna vprašanja. — **Hrvaški problem je problem ne le socialnega, političnega in gospodarskega ter kulturnega sporazuma, ampak predvsem duhovnega.**

Tu je pa treba nekaj več, kot bi morala utegniti nuditi sedanja narodna skupščina, kakor kaže glavna teza v govoru posl. Gabrovška.

O tej stvari smo nedavno že itak povedali svoje mnenje.

V čile se pripravljajo na volitve, pri katerih upajo, da bo zmaga levo in bo s tem vlada, ki je tudi levo usmerjena, dobila v parlamentu oporo, katero je doslej pogrešala.

Programatična izjava notranjega ministra v narodni skupščini

Drugače kot doslej!

Predsednik vlade Dragiša Cvetković o notranji politiki

Predsednik vlade je v petek podal načrt notranje politike. V glavnem je označil iste smernice kakor v deklaraciji vlade. Rekel je, da je to poročilo povsem politično in se bo dotaknil nekaterih vprašanj notranje politike.

Najprej je govoril o komunizmu. V vse organizacije in ustanove prihajajo, da zelo vešče, pod krinkami nacionalizma, miroljubja in boja za demokracijo ter narodne svoboščine vrše uničujoče delovanje.

Dalje je govoril o svobodi zborovanj. Svoboda zborovanj je bila 1938 kljub predpisom strogosti večja kakor prej. Minister pravi, da je bilo skupaj 18.083 prireditev, ki se jih je udeležilo 5.529.894 oseb. JRZ je imela 5084, cela opozicija pa 6725 zborovanj. Drugih prireditev društev, cerkvenih itd. pa je bilo skupaj 6109.

Zakon o tisku, čenrav pravi, da je tisk svoboden, vsebuje ostre in nejasne

določbe. Na teh je bil uveden nenavadno strog režim. Današnja vlada je to politiko spremenila in je bila kljub strogim odredbam zakona omogočena svobodna politična reportaža, kakor tudi nepristransko poročanje. Vlada se nadeja, da bo s pomočjo samih zastopnikov časopisja in javnosti mogla v najkrajšem času zagotoviti že popolnejšo in svobodnejšo izmenjavo misli glede vseh perečih vprašanj našega javnega življenja.

Vlada namerava odločno in hitro začeti reševanje vsega, kar obsega pojem hrvaškega vprašanja. Predvsem je treba ustvariti večje zaupanje in rešiti problem samo s skupnimi pogajanjmi, ne z enostranskim dejanjem. Napake se morajo popraviti. Mesto in čas še ni za razlaganje podrobnosti. Kadar je govor o sporazumu, ne more biti govora o diktiranju kake volje. To je predpogoj za pogajanja in za obe strani. Ovreči se morajo predsodki minulosti, da se

dela na sporazumu iskreno, odločno in hitro, pa stvarno. Rešitev mora biti v vsakem primeru takšna, da Hrvaška dobi formalno in stvarno enakopravnost v mejah skupnosti.

Očita se vladi, da ne pove, o načinu in času, kdaj dobimo politične zakone. Rekli smo, da je treba prekiniti z metodami v preteklosti in da mora politika stvarnega pojmovanja zamenjati politiko taktike in političnega preslepljevanja. Mnogo vladnih deklaracij je med drugim naglašalo tudi, da dobimo politične zakone, zakonov pa le ni bilo. **Vlada misli, da se preusmeritev notranje politike brez novih političnih zakonov ne more zamisliti normalizacija političnega življenja.**

Končno je govoril predsednik vlade o volilnih preganjanjih. Treba je krivice popraviti, da se bodo mogla v pomirljivem ozračju reševati državna vprašanja.

Pooblastila vladi v finančnem zakonu

Komisarijati v Delavskih zbornicah estanejo.

Kakor že sporočeno, je vlada predložila Narod. skupščini v odobritev celovito pooblastilo, na podlagi katerih bo smela izdajati najrazličnejše uredbe z zakonsko močjo, ne da bi ji bilo za to treba vprašati parlament. Ta praksa je pri nas vpeljana že leta in leta.

Izmed številnih pooblastil zanimajo delavce sicer vsa, omenili bomo pa najvažnejše, ki neposredno zadevajo delavske interese. To so zlasti

pooblastila, ki jih bo dobil minister za socialno politiko.

Minister za socialno politiko bo pooblaščen, da v soglasju z ministrskim svetom izda uredbo o delavskih zbornicah, dotlej pa, da razreši izvoljene članke delavskih zbornic in imenuje nove.

Nadalje bo smel minister za socialno politiko razširiti obvezno pokojninsko zavarovanje tudi na trgovske pomočnike, zobotehniške in strojnike; razmejiti obstoječa privatna društva bolniških blagajn kot so: »Merkur«, Trgovska bolniška blagajna in slično; spremeniti uredbo o podpiranju brezposelnega delavstva; najeti posojilo za dovršitev pričetih paviljonov v državnih bolnišnicah v Ljubljani, Splitu in Beogradu v znesku din 7,5 milijonov dinarjev; za dovršitev državnih bolnišnic v Ljubljani, Sarajevu, Splitu in Nišu 10,5 milijonov dinarjev, za bolnišnico za duševne bolne v Novem Celju na 900.000 din pri »Ljudski posojilnici« v Ljubljani.

Vprašanje delavcev in uradnikov v državni službi

Železniški minister bo smel spremeniti zakon o državnem ošobju v tem smislu, da se bodo delavcem, ki po desetih ali dvajsetih letih postanejo nastavljeni, štela v napredovanje in pokojnino vsa leta, ki so jih prebili na železnici. Doslej je par sto takih prevedenih delavcev, ki so bili vpokojeni, ne da bi se jim štela vsa leta službe, prejemale namesto 1.200 do 1.400 din samo po 400 din pokojnine.

Uradnikom, ki napredujejo po novem ne bo treba več čakati eno leto na povisane prejeme.

Nov davek tudi na delavske mezde.

Za prihodnjih deset let se bo pobiral za fond za narodno obrambo nov davek v obliki doklade na državne davke, torej tudi od uslužbenskega davka. Višina doklade bo znašala 15 do 25 odstotkov. Delavci bodo plačali 7 in pol do 12 in pol odstotka. Višina doklade se ravnja po višini davka in številu rodbinskih članov. Vendar so olajšave predvidene le za tiste delavce, ki imajo štiri ali pa pet otrok.

Katoliška cerkev bo dobila vrnjen verski zaklad.

Kakor znano konkordat ni mogel biti uzakonjen. Sedaj pa bodo nekatere določbe iz konkordata uzakonili s pooblastili v finančnem zakonu. Najvažnejša je določba o vračanju zaklada verskih ustanov v Sloveniji katoliški cerkvi. Iz dohodkov tega zaklada so doslej dobivali duhovniki svoje plače. Odslej bo posest z vsemi dohodki pripadala cerkvi, duhovniki bodo pa dobivali svoje plače tudi še nadalje od države.

Veroučitelji bodo imeli od 1. aprila pravico do stanarine kot vsi ostali učitelji. Duhovnikom, ki vstopijo v državno službo, se bodo štela v napredovanje in pokojnino vsa leta, ki so jih prebili v službi cerkve, vendar ne več kot dvajset let.

Pooblastila glede političnih zakonov.

Vlada bo imela od 1. aprila t. l. pravico menjati vse doslej obstoječe politične zakone, torej zakon o tisku, zborovanju, društvih, strankah in volitvah v parlament ter občine.

Spremenila bo tudi lahko zakon o nošenju in razobešanju zastav.

Nekatera druga pooblastila.

Vojni minister bo smel vpoklicati na službovanje v stalnem kadru tudi one

nabornike, ki so že prekoračili 25. leto, vendar samo do 27. leta.

Ukinjena bo banovinska trošarina na britvice.

Za gotove poštne pošiljke bo predpisano, da se bodo morale na nje lepiti tudi znamke v prid invalidom.

Vlada bo lahko na novo oddala v zakup radio oddajne postaje v Ljubljani in Zagrebu oziroma dovolila sedanjim zakupnikom, da bodo postavili še pomožne postaje v raznih mestih, med drugim tudi v Mariboru.

Za »Slovenske fante« bo 1. aprila na razpolago 500.000 din podpore.

Ban v Ljubljani bo imel pravico spremeniti viničarsko uredbo.

O zadnjih volitvah v parlament

Kaj pravi predsednik vlade.

V parlamentu je odgovoril na programatično izjavo ministrskega predsednika Dragiša Cvetkovića zemljoradniški poslanec dr. Tupanžarin. Njegova izjava so dala povod, da je ministrski predsednik še enkrat povzel besedo.

Rekel je med drugim: »Ne morem si kaj, da ne bi spregovoril v obrambo dr. Korošca, ki sam ni navzoč in se ne more braniti. O zadnjih volitvah se lahko govori kar se hoče. Vse volitve se vodijo z uporabo, ali če hočemo biti iskreni, čestokrat tudi z zlorabo državne oblasti. Na koncu bodimo odkriti in iskreni: kaj je cilj vsake politike? Prevzem oblasti in ne sedenje v opoziciji. Zakaj? Zaradi izvajanja programa. Teda nastane trenutek, ko človek ostane človek, nastane trenutek, ko se najdejo ljudje, ki mnogokrat zlorabljajo oblast. Od vseh strani se je govorilo, da so bile pretekle volitve svobodne v toliko, da državna oblast kot taka ni naravnala nikakega strahnega pritiska. Vsekakor je bilo zlorabljanje od strani oblasti; to priznam. Da pa ni prišlo do uporabe orožja, je preprečil dr. Korošec.

Zakaj je Anglija priznala Francovo vlado, je razodel Chamberlain v svojem govoru dne 27. februarja t. l. Rekel je, ako bi Anglija ne bila priznala Francove vlade, bi druge države lahko prehitale Anglijo v Španiji. **R. s. p. je**

Kaj se dogaja v Španiji

Vstaja v Madridu zadušena.

Kakor javljajo iz Madrida, je vstaja proti vladi obrambnega sveta zadušena. Komunisti so se udali. Do bojev med vladnimi in uporniški četami je prišlo v najrazličnejših krajih republikanske Španije, ki pa so končali vsepovsod v prid četam vlade narodne odbrane. Vlada izjavlja, da bo proti upornikom postopala prizanesljivo.

Ozadje teh dogodkov v republikanski Španiji še ni povsem razjasnjeno.

Pogajanj med vlado narodno obrambnega sveta in vlado v Burgosu še ni.

Franco je proglasil blokado španske republikanske obale. Anglija pa je izjavila, da te blokade ne priznava in da

bodo njene vojne ladje ščitile vsako angleško trgovsko ladjo, ki bi bila napadena ob obali republikanske Španije.

Na frontah ni nobenih bojev. Ako bi bila republikanska fronta zlomljena, potem bi si bržčas Franco ne pomišljal nadaljevati s prodiranjem. Torej računaju v Burgosu še vedno s tem, da republikanci niso tako oslabljeni, da bi ne bili za boj sposobni.

Ni pa izključeno, da se za kulisami, s posredovanjem Anglije pa vendarle vodijo kakšna pogajanja. Mogoče je tudi, da se prodiranju Franca protivi Anglija, ki hoče, da se odstranijo italijanske čete iz Španije.

Kdo je iznašel „neintervencijo“ v španskem vprašanju?

Precej časa se je v nepoučenih krogih trdilo, da je za nevmešavanje Francije v Španiji odgovoren bivši ministrski predsednik in predsednik socialistične stranke Blum. Nekatera glasila so celo trdila, da so bili radikali za vmešavanje, socialisti pa proti. Sedaj se je oglašil Blum, ki ga je kot predsednika vlade dolgo časa vezala dolžnost molččnosti in piše v »Populaire«:

»To presega vse meje. Nisem eden izmed tistih, ki raznašajo v javnost tajne sklepe z vladinih sej. Nočem se sklicevati niti na tiste, ki so se kot ministri udeleževali sej, na katerih se je sklepalo o tem vprašanju, niti ne na dokumente iz tiste dobe. Moja beseda, mislim, bo zadostovala, ako izjavim, da so vesti, ki se raznašajo s tem v zvezi,

neresnične in da je obratno res. V isti zadevi opozarjam na članek izpod peresa Winstona Churchilla v listu »Paris-soar«. Ta moj prijatelj celo trdi, da je sklep o »nevmešavanju«, ki je bil dostavljen angleški vladi, vzbudil v Londonu »presenečenje«. To presenečenje preseneča mene. Presenetilo pa bo najbrž tudi vse politike, ki so imeli posla s to zadevo, pa naj si so že to ali onostran kanala (ki loči Francijo od Anglije, op. ur.). Posebno presenetljivo bi morala ta vest vplivati na samega Churchilla, ako mu pokličem v spomin razgovore, ki sem jih imel z njim v avgustu in septembru l. 1936...«

Izjava dr. Milana Stoladinovića 4. julija 1935 leta

4. julija 1935. leta se je predstavila skupščini Stojadinovićeve vlada, ki je bila imenovana po volivni zmagi B. Jevtića. Stojadinović je pred tedanjo skupščino izjavil:

»Odločni bomo ne samo pri naglašanju, temveč tudi pri dejanskem zivljanju zakonitosti ter pri popolnem izvajanju ter spoštovanju načel enakoprav-

nosti vseh državljanov. Trudili se bomo, da pri svojem nadaljnjem delu prilagodimo posamezne zakone, zlasti tiste, ki so političnega značaja, težnjam in željam ljudstva. To velja zlasti za široke narodne samouprave, za volivni zakon, za tiskovni zakon in zakon o zborovanju in društvih.«

Pomirjenje na Slovaškem

Nova vlada.

Dogodki na Slovaškem, o katerih smo poročali, so vsaj prehodno zaključeni s sestavo nove vlade.

Vlado monsignora Tise, ki je na lihem podpirala akcijo ekstremnih elementov Hlinkove garde, zlasti propagandnega šefa te garde Mjacha in madžarona dr. Tuke za odcep Slovaške, je morala iti. V zvezi s tem je prišlo do demonstracij in spopadov v nekaterih krajih na Slovaškem, zlasti v Bratislavi. Poročilo Hlinkove garde prave, da je bilo ubitih v spopadih z vojaštvom in

orožniki 19 gardistov.

Predsednik nove vlade je podpredsednik skupne vlade Karel Sidor.

Sidor je pozval vse Slovake, da se pokoravajo novi vladi. Ekstremisti, ki jih podžiga slovaški napovedovalec v dunajskem radiu, proglašajo Sidorja za izdajalca.

V Podkarpatski Ukrajini je vlada razpustila gardo »Sic«, ki je istotako kot Hlinkovi ekstremisti pripravljala odcep Podkarpatske Ukrajine.

Doma in po svetu

Prisilne delavske strokovne organizacije ne bo. Tozadevna določba je bila črtana v pooblastilih, ki jih je predložila vlada dr. Stojadinovića. Pač pa ostane samouprava Delavskih zbornic še nadalje okrnjena. Minister bo lahko imenoval skupščinarje. Zeleni v Sloveniji in Jugoras postavljata zahtevo, da se delavske ustanove, torej tudi Delavske zbornice izroče brez volitev njim v upravljanje z izključitvijo vseh ostalih organizacij.

Samouprave je zahteval poslanec-kaplan g. Marko Kranjc. Njegovim izvajanjem v Narodni skupščini so se čudili vsi, ki vedo, da se samouprave morejo uresničiti samo tedaj, ako so v to svrhu z zakonom predvidena sredstva. V finančnem zakonu pa ni ne pooblastil o ustanovitvi samouprav, niti ni v proračunu predvidenih sredstev.

Hrvaški železničarji so pristopili v HRS. Železničarjem je sicer organiziranje prepovedano, razen v edini dovoljeni nacionalni organizaciji. Ker pa je pričela organizirati železničarje tudi JRZ, je HRS sklenil, da pritegne tiste železničarje, ki to hočejo, v svoje vrste.

Kam z našim bauksitom? Bauksit je ruda, iz katere pridobivajo aluminij. Mi izvažamo bauksit v Nemčijo, kjer pa imamo konkurenta: Italijo in Madžarsko. Nemčija rabi bauksita letno 1.3 milijone ton, mi smo ga pa izvozili lansko leto v Nemčijo samo 380.000 ton. Ena tona te rude stane din 100. Od rude, ki je namenjena za izvoz, pobira primorska banovina takso din 5.— od tone, dve občini pa po 50 oz. 30 par. Računajo, da vsled teh taks in cestnih prispevkov, ki jih je treba plačati za prevažanje, ne moremo več konkurirati in da je samo lansko leto znašala zguba, ki jo je utrpelo naše narodno gospodarstvo, 20 milijonov dinarjev. Pri kopanju bauksita je zaposleno 2000 do 3000 delavcev. Za lastno porabo potrebujemo letno 2000 meterskih ton bauksita, iz katerega pridelamo 500 ton aluminija.

Angleški izredni diplomatski in špijski stroški lani. Po poročilu angleškega zunanjega ministristva so izredni angleški diplomatski stroški znašali 259.087 funtov šterlingov (okoli din 6.360.000). Potovanja v Burgos so veljala 12.000 funtov, Runcimanovo potovanje v Prago 1700 funtov, opazovanje priključitve Avstrije okoli 4000 funtov (vštevši monakovske razgovore). Za druga potovanja po Evropi 11.000 funtov.

70 milijonov dolarjev kredita Braziliji so dovolile Zedinjene države. S tem denarjem bo v Braziliji ustanovljena narodna banka, ki bo ne samo izdajala denar, ampak tudi izvedla podržavljenje petrolejskih rafinerij.

Pogajanja med Nemčijo in Mehiko so se razbila. Nemčija je računala s tem, da bo sklenila z Mehiko dogovor radi dobave nafte. Pogajanja so se razbila. V Mehiki pa so sedaj zaprli precejšnje število Nemcev radi suma ogleduštva.

Zakon proti fašističnemu gibanju pripravila vlada na otoku Kubi. Zakon bo naperjen proti vsem totalitarnim in protidemokratskim gibanjem.

Boj za severni in južni tečaj — boj za petroleje. Že nekaj let sem vlada veliko zanimanje v Zedinjenih državah za južni tečaj, v Sovjetski Rusiji pa za ozemlja okrog severnega tečaja. Eni kakor drugi pošiljajo v te neraziskane pre-

dele sveta svoje ekspedicije, ki potem zasedajo zemljo vsaka za svojo državo. Take ekspedicije so pa seveda draga stvar in zato ni misliti, da bi se organizirale iz neke gole sentimentalnosti kakšnih učenjakov. Da je temu tako, je pokazal občni zbor danske »Grenlandske družbe«, na katerem je geolog Rosenkrantz razkril, da so v pokrajinah na južnem tečaju in okoli severnega tečaja našli ogromna ležišča nafte, ki olji tečaje, da se ne vnamejo oz. se bodo nekoč mogoče baš radi tega »vneli«.

Kdo vse se je udeležil sprejema pri sovjetskem poslaniku v Londonu? Časopisi so samo na kratko zabeležili vest o velikem sprejemu diplomatov pri sovjetskem poslaniku v Londonu, ki se je vršil dne 2. marca. Zanimivo je, da so prišli k sprejemu ne samo Chamberlain, ampak tudi lord in lady Winton, Winston Churchill, lord Plymouth, glava odbora za nevmešavanje v Španiji, iz katerega je Rusija izstopila, minister Samuel Hoare, lord in lady Astor, torej elitna angleška družba, poleg zastopnikov vseh držav, ki imajo svoja poslaništva v Londonu (torej tudi nemški in italijanski poslanik).

Koliko stane železniška nesreča železniško upravo? Na božični večer se je pripetila v Rumuniji velika železniška nesreča, pri kateri je izgubilo življenje nad 100 ljudi, mnogo pa je bilo ranjenih. Rumunska železniška uprava je obvestila svoje preminulih, da bo plačala: po 400.000 lejev za vsakega potnika I. razreda, 300.000 lejev za vsakega potnika II. razreda in 200.000 lejev za vsakega potnika III. razreda. V sličnem razmerju mora dati odškodnino tudi jancencem. Materijalna škoda pa znaša par deset milijonov lejev. Zanimivo je, da se pri takih nesrečah odmerja odškodnina po razredih v katerih potnik potuje. Največkrat je pa res, da so v takem slučaju najbolj potrebni podpore tisti svojci, čijih hranitelji so potovali v III. razredu.

V vojno ne veruje. Francoski finančni minister Pavel Reynaud je te dni omenil v svojem govoru nevarnost in rekel, da ne veruje v možnost vojne.

Českoslovaški Nemci so dobili voditelja na Českoslovaškem. Za Nemce, ki bivajo na Českoslovaškem, so imenovali voditelja Riharda Zeisigla, člana stranke inozemskih Nemcev.

Širite naš list!

Zadnje vesti

Na Slovaškem je red in mir. Slovaški poslanci izjavljajo, da bodo Slovaki uredili svoje zadeve doma in sami, nikakor pa ne po željah nekaterih inozemskih časopisov in radio-napovedovalcev.

Orožje so tihotapili na Slovaško preko nemške meje, o čemer obširno poroča inozemska poročevalska služba »Havas«.

Vzmemirujoče vesti širijo iz Reichenberga. Sudeti, trdijo namreč, da nameravajo slovaški legionarji izvesti državni prevrat in poklicati dr. Beneša nazaj v republiko.

Slovaška liga v Ameriki je poslala poziv Sidorju, da nadaljuje boj proti ekstremistom, ki žele upropastiti Slovaško s tem, da bi je odcepili od Češke.

V Madridu je mir, trdi se pa, da vlada pomanjkanje hrane in da bi utegnilo kruha v kratkem docela zmanjkati.

C. Nordhoff in J. N. Hall:

HURIKAN

»Na nekaj nisi pomislil, Tavi,« je rekla Mama Rua. »Marama naj vzame s seboj svojega galeba. Ko se bo vrnil, bomo vedeli, da so naši otroci srečno dospeli na cilj.«

»Izvrstna misel,« je pritrdil Tavi. »Vjel ga bom, čim se bo vrnil v vas.«

Ker so videli prihajati gospo de Laage, so prekinili razgovor. Poglavar je vstal in jo pozdravil.

Guvernerjeva žena se je vsedla poleg Mama Rue, ki jo je prišla za roko in jo ji je nežno božala.

Kljub temu, da je gospa de Laage živila dolga leta na Manukuri in tako dobro poznala domačine, se pa vendarle ni mogla privaditi na njihovo zadržanje napram smrti. Misel, da je Terangijeva mati, ki je bila kljub svoji starosti tako delavna in duševno čila, sklenila umreti ter je sedaj sama nadzorovala priprave za svoj pogreb, jo je napolnila z grozo. Videla je, da so tudi drugi možje in žene, ki so bili polni zdravja, delali isto. Nenadno pomanjkanje volje do življenja in mirna vdanost v nesprenemljivo usodo se je zdela Evropejecu nepojmljiva. Najčudovitejše pri vsem tem pa je bilo, da to ni bil nikak izrodek bolne človeške domišljije. Njihov razum ni poznal hudobije, pečali pa se tudi niso z razglabljanjem o krutosti in ničvrednosti življenja: Mama Rua je hotela biti združena s svojim možem, to je bilo vse. Sedaj, ko jo je poklical, je bila z veseljem pripravljena zapustiti svet živih.

31

»Vi imate svojega moža,« je rekla in pri tem neprestano gladila roko gospe de Laage. »Ako bi se zgodilo, da bi umrl pred Vami, tedaj me boste razumela...«

Nežen glas in rahlo božanje po roki sta vplivala na gospo de Laage uspavajoče. »Tei faoé, Mama Rua,« je rekla pritajeno. »Ti že veš kaj je za te prav. Mogoče, da že nekoliko razumem...«

Nekaj časa je molčala, potem pa je mirno nadaljevala pogovor s svojimi starimi prijatelji; kratko na to se je dvignila in odšla, kajti fini čut, ki je prirojen ženi ji je razodeval, da hočejo biti domačini sami.

Ko je tako počasi stopala po poti proti cerkvi, se je naenkrat zavedla, kako zelo se je razlikovalo to njeno življenje od onega, ki ga je živila še kot deklica v Evropi. Kaj na primer bi si bila mislila njena sestra o sceni, ki jo je ona pravkar doživela? Kako neresnično in fantastično bi se zdela njeni sestri življenje na tem v resnici na drugem koncu sveta ležečem otoku! Toda mogoče ne manj neresnično in fantastično kot otok sam, ta košček koralne čeri, tako mikroskopično majhen v primeri z neskončnim oceanom, ki ga obdaja okrog in okrog...

Gospa de Laage je obstala pred hišico očeta Pavla, ki je bila blizu cerkve. Vrata, ki so vodila v malo sprejemno sobo duhovnika so bila odprta, toda soba je bila prazna.

Šla je do vrat, ki so vodila na vrt in pogledala skozi nje.

Gospa guvernerjeva je ljubila ta vrt; pa ne samo ona, ampak mi vsi. Bilo pa je tudi v resnici presenetljivo, da se je nahajal tak vrt na tako nizkem

koralnem otoku. Oče Pavel je skoro pol stoletja z največjo ljubeznijo in trudom gojil ta vrt. Tropični sadeži in cvetlice z goratih otokov uspevajo na takih okroglih koralnih otokih samo tedaj, ako so posajene v zemljo, ki jo je treba dobiti z otokov, ki so njihova domovina. Malo po malo s skoro nadčloveško in občudovanja vredno sprtnostjo je ustvaril duhovnik ta mali paradiz, ki je bil zaščiteno z osm čevljev visokim obzidjem pred morskimi vetrovi. Na tem je imel tudi kapitan Nagle ne majhno zaslugo. Nikdar ni priplul na Manukuro, da ne bi bil pripeljal s seboj v vrečah, v katerih je prevažal kopro z otoka, po kakšne tri tone mastne vulkanske zemlje s Tahitija ali Marquese. Pomešana z gnojem in koralnim peskom je bila to najboljša zemlja za ljubljenske v kraljestvu rastlin očeta Pavla.

Stari mož je bil pravi umetnik na področju vrtarstva. Drevesa drevesnega kruha, citron in oranž so se lahko kosala z najlepšimi eksemplarji, ki jih je bilo dobiti na goratih otokih. Vrt so preprezale male steze, ki so vodile v senci banan in papaja dreves; uredil si je vrtno grede in lopice, po katerih so se vzpenjale ovijalke, ki so razširjale prijeten vonj. kakršen je bil poprej nekč na otoku popolnoma nepoznan. Na vsem otočju ni bilo vrta, ki bi se mogel meriti z vrtem očeta Pavla; značilno za ustvaritelja tega resničnega paradiza pa je bilo, da so bili sadeži, ki so rastle v njem, namenjeni njegovim župljanom, predvsem starčkom, otrokom in bolnikom. Njegovo plačilo — s katerim je bil docela zadovoljen — je bilo veselje, da je ta vrt ustvaril in ga lahko neprestano izboljševal in oplešaval.

(Dalje prihodnjič.)

Iz naših krajev

LJUBLJANA

O zapuščini rajkega kamnoseka Vodnika, ki je bil zelo premožen, je vedel poročati »Slovenski dom« prve dni po njegovi smrti, da je zapustil za narodno galerijo, univerzo i. dr. 30 milijonov din. Kakor se pa izve iz zanesljivih virov, ni zapustil za take namene sploh nobenega volila.

Občni zbor društva slovenskih književnikov v Ljubljani je bil 10. marca. Vodil ga je predsednik France Kobler. Tudi v novi odbor je bil pomembno izvoljen. Poleg njega so v odbor Fran Albrecht, Milena Mohorič, Bratko Kreft, Mile Klopčič, France Vodnik, Jože Pahor in Ivan Maticič. Društvo ima 46 članov. Mnogo so razpravljali o avtorskih tanih. Ustanoviti hočejo svojo poslovalnico za pobiranje tanih. Najpomembnejše delo društva v preteklem letu je bila razstava slovenske knjige, ki jo je obiskalo osem tisoč ljudi. Pisatelj O. Kajč je izjavil, da bo mariborski klub pisateljev v celoti stopil v to društvo.

Jubilejno učiteljsko zborovanje je bilo dne 11. t. m. ob 70-letnici ustanovitve prve učiteljske organizacije v bivši Kranjski deželi. Učitelji so sklenili, da zahtevajo odpravo proslulega celibata, povišanje plač na eks-

stenci minimum, odpravo vseh razlik med prejemki učiteljev in poročenih učiteljic, povrnitev družinskih doklad za žene in rešitev vseh prošenj za napredovanje po določbah zakona.

Za izobraževalne tečaje je prostor v gostilni! Združenje elektrotehničnih obrti je kakor vsako leto priredilo tudi letos tečaj za strokovno izobrazbo vajencev. Tečaj je obiskovalo 38 vajencev. Prostor za ta tečaj in prenočišče za vajence izven Ljubljane ni moglo društvo dobiti niti v vajeniškem domu, niti na tehnični srednji ali kakšni drugi šoli, niti pri zbornici TOI. Končno so prireditelji dobili prostor za predavanja v salonu gostilne pri Levu. Prenočišče in hrano za 17 vajencev izven Ljubljane so pa našli v gostilni nasproti akademškega kolegija po isti ceni, kakor prejšnja leta v vajeniškem domu! Kaj pravite k temu?

Sodruška Sprogarija Franca, 62 let starega upokoj. železničarja smo spremili na zadnji poti v nedeljo, dne 12. t. m. na pokopališče pri Križu. Za slovo mu je igrala tudi delavska godba »Zarja«. Svoicem naše iskreno sožalje!

MARIBOR

Humoristični večer priredi »Vzajemnost« v sredo, dne 15. t. m. v dvorani Delavske zbornice. Sodelujeta sod. svet. dr. V. Travner in B. Podkrajšek.

»Vzajemnost« vabi članstvo za v petek, dne 17. marca ob 20. uri na redni letni občni zbor. Dnevni red: 1. Poročilo odbora; 2. volitev novega odbora; 3. razno. Dolžnost vseh članov je, da se tega občnega zbora zanesljivo udeležijo. — Odbor.

Prijeten družabni večer je priredil krajevni medstrokovni odbor v soboto, dne 11. t. m. za zaupnike in njihove družine v zgornjih prostorih hotela »Orel«. Namen takih družabnih prireditvev je, da se organizirani delavci in njihove družine sestanejo, spoznajo in porazgovore med seboj za kar ni časa ne v tovarni, ne na cesti in velikokrat tudi ne doma. Na takih prireditvah pa se snidejo zavedni delavci ene in iste stroke iz različnih tovarn, ter delavci različnih poklicev, se spoprijateljujejo med seboj in utrjujejo vezi, ki jih spajajo v organizaciji. Na takih prireditvah začuti delavce, da je v resnici član velike delavske družine, ki preživlja skupno težko in vesele trenutke v življenju. Malo zabave v teh resnih in vsakem oziru težkih časih je človeku potrebno, predvsem pa delavcu. Kaj ima tudi sicer delavec od življenja? Naš program terja za delavca ne samo socialno pravičnost, ampak tudi radost in veselje. Delavci, ki se bore za uresničenje tega programa morajo v tem boju imeti tudi sami vsaj delež tega kar hočejo priboriti potomcem. Veseli in razgibani pojdejo še z večjim elanom na delo in bodo pridobivali tiste, ki stoje nezavedni ob strani. Delavec, ki vstopi v vrste organizacije mora vedeti, da se ta organizacija ne briga samo za njegov vsakdanji kruh, ampak da tudi organizira nepriljen družabnost za svoje člane, t. j. da ob prostih urah ne hodimo drug mimo drugega, kakor da bi se ne poznali in se ne srečujemo samo na sestankih in shodih, kjer je mesto samo za resno besedo. Na sobotnem družabnem večeru je sviral orkester godbe Glasbenega društva železničarjev, pevsko društvo pekovskih pomočnikov, pa je zapelo celo vrsto delavskih in narodnih pesmi. Vmes je zabaval navzoče s šaljivimi anekdotami urednik »Totega lista« g. Podkrajšek. Ob zvokih godbe so se seveda tudi mnogi pari zavrteli. Udeleženci so se izkazali hvalne vse, ki so kakorkoli sodelovali in so živahno aklamirali godbo, pevce pa tudi šaljivca-urednika. Kakor vedno pa velja tudi ob takih prilikah, da je treba prijetno združiti s koristnim. In res se je na večeru prišlo precej novih naročnikov na »Delavsko Politiko«. Krajevni medstrokovni odbor naj poskrbi, da ni bila to zadnja prireditev te vrste.

Krojaški pomočniki so imeli občni zbor preteklo soboto, dne 11. t. m. Stari odbor je polagal račune, ki jih je občni zbor na predlog nadzornega odbora odobril. V novi odbor pa so bili izvoljeni ss.: predsednik Ljorger Anton, podpredsednik Bele Franc, zapisnikar Vogrin

JESENICE

POPRAVIJO NAJ SE VSE KRIVICE IZZA VOLILNE DOBE!

Jesenice, v marcu 1939.

Nova vlada Dragiša Cvetkovića je po izjavah merodajnih činiteljev ona vlada, ki naj pomiri notranje stanje v državi, ki naj doseže rešitev hrvaškega vprašanja in ki naj doseže enakopravnost državljanov v državi, pa naj bi bili to pristajali vlade ali opozicije. Kakor poročajo je šla ta nova vlada v tem smislu tudi že na delo in je začela popravljati krivice, ki so se zgodile državnim nastavljenjem zaradi njih stališča med zadnjimi volitvami. Oni, ki so bili po krivici premeščeni ali pa drugače zapostavljeni, ker niso sledili pozivom dr. Stojadinovića, so se ozir. se bodo vrnili na stara mesta. S tem bi pa bil popravljen samo en del teh raznih volilnih krivic. »Slovenec« piše dne 12. t. m.: Vlada ne bo ostala na pol poti! In tudi mi kličemo: Vlada naj ne ostane na pol poti — nego naj popravi vse krivice prizadejane ljudstvu od prejšnjih režimov.

Ve med volilno borbo, zlasti pa prve dni po njej — so se začela množinska zasledovanja pristavev liste dr. Mačka. V kolikor so tudi razne oblasti do dneva volitev nekako — po njih lastnih izjavah — priznavaše agitatorjem in pristavev opozicijske liste, so marsikje po

volitvah poskusili zamujeno na večkratno mnogokratnik popraviti. Lovile so se besede, pretvarjali so se vzklili, iskali so se izrazi — samo da bi se lahko po čl. 74 v zvezi s čl. 78 zakona o notranji upravi začelo postopanje zoper opozicionalce, zlasti delavce in globe so deževale v najvišjih izmerah, ki so bile mogoče. Vsako dejanje se je razčlenjevalo in vsaka stvar se je posebej oglobila, tako da so nekateri bili kaznovani tudi po trikrat in večkrat z najvišjimi globami. Toda to še ni bilo dovolj. Vsi ti zapisniki so romali pred sodišča in tudi ta so morala postopati.

Vlada Dragiša Cvetkovića je obljubila prinesiti mir v deželo. Obljubila je prinesiti enakopravnost med krvnimi brati, naj prinese tudi enakopravnost med državljani iste države in istega naroda in občutek pravne gotovosti.

Zaradi tega naj se izvede amnestija vseh glob, kazni, stroškov, povprečnih in ostalega pa bodi to pri upravnih oblasteh ali pri sodiščih, da bodo vsi oni, ki so bili zaradi zagovarjanja svoje, po najvišjem sodišču priznane liste, vedeli, da zanje tudi večja delo nove vlade Dragiša Cvetkovića.

Besede, ki jih je izrekel ministrski predsednik te dni, upravičujejo domnevo, da bo tudi povolitveno preganjanje, ki ga je započel dr. Stojadinović likvidirano z amnestijo.

Pranje je postalo cenejše!

Sedaj pač lahko vsaka gospodinja pere s Persilom in Henkom ter tako izkoristi vse prednosti, ki jih nudita oba pralna pripomočka. Po danih navodilih, natiskanih na vsakem zavijku, dosežete brez mučnega miljenja perilo belo kot sneg. (Nobenega drgnjenja več).

Persil in Henko

jamčita za presenetljiv uspeh!

Volitve v Pokojninski zavod za nameščence

Volitve se bodo vršile 4. aprila t. l. — Koncentracijska lista sestavljena

Kakor smo še poročali, so volitve v Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani razpisane za 4. aprila t. l. Vse vesti, ki so bile objavljene, da volitev ne bo, so se izkazale kot neresnične.

Kakor smo poučeni je koncentracijska kandidatna lista zavarovancev že sestavljena. Okoli te liste so se zbrali vsi zavarovanci za-

voda in one svobodne strokovne organizacije, ki zahtevajo, da naj v tem zavodu, ki je za privatne nameščence ogromnega pomena, odločajo le interesi ustanove pokojninskega zavarovanja in ščitijo dobrobit zavarovancev, iz česar je razvidno.

TRBOVLJE

Za detektiva... V Trbovljah imamo obrat, kateremu načeljuje neki gospod, ki ga pozna vsa dolina. Ima sicer obsežen obrat ali vseeno se vedno in povsod vtiča zraven in lahko rečemo, da je pri rudniku deklet za vse. Kadar pride kakšna ekskurzija, tedaj so strojniki in spremljevalci uboge pare, ker vihti nad njimi palico, kakor general bridko sabljo. Kadar njegovi delavci zahtevajo pošteno plačo, potem jih denuncira, da so pijani. Metoda sodniškega deložiranja starih, izrabljenih rudarjev, je tudi novejšega datuma. V njegovi pisarni včasih grmi kot ob hudi uri. Mnogo preveč se zanima za najbolj intimne zadeve in striže z ušesi, da bi vjel kje kakšno delikatno ljubzensko odkritje. Sedanja njegova sposobnost se je pokazala ob priliki nekega denarnega primanjkljaja. Pri tem je igral pravega detektiva in je nadkrilil Sherlock Holmesa. Vozil se je z avtom od gostilne do gostilne ter poizvedoval koliko je nekdo zapravil in koliko sladkega vina je popil. Da so se takšne detektivske avanture v Trbovljah že večkrat pojavljale, to je javnosti znano. Zato se mora tudi ta detektivska zgodba ovekovečiti. Končno mora rudarska javnost še tudi zvedeti, da je ta, tako vsestransko sposoben gospod, že mnogo delavcev spravil ob kruh. — Rudarski opazovalec.

CELJE

Tekstilna tovarna Bergmann in drug ter njen popravek

Podpisani sem bil zaposlen v tej tovarni nad dve leti, zato so mi prilike dobro znane in se zelo čudim popravku v »Delavski Politiki«.

Trdim, da so bile vse navedbe iznešene v našem listu točne in resnične.

Krivice, ki so se dogajale delavcem ali meni osebno, sem si dobro zapomnil, ker sem nešteto krat interveniral in opozarjal vodstvo tovarne.

Gospod Kovač se bo gotovo spominjal, kolikokrat sem interveniral pri njemu radi tega, da je mojster Videtič meni ali drugim naložil kazen brez vsakega predhodnega zaslišanja in obrazložitve. To se godi še dandanes in je kazen višja kakor 2 ali 3 din.

Da ga pa g. Videtič pri govorcih, ki jih ima na delavstvo, večkrat polomi, je pa vsem delavcem dobro znano. Delavci pač niso krivi, če ni govornik. V teh svojih govorih tolmači zakone po svoje.

Nadaljnja resnica je, da mora vsak delavec ali delavka očistiti in stroj ali dva brezplačno. Preti pa delavcu za tako brezplačno čiščenje tudi kazen, ki ti jo naloži kak titularni mojster.

Da pa nekateri res zaslužijo samo po 70 din na 15 dni, imam pa dokaz v roki. Trdka mi je izstavlja spričevalo, da sem bil dober, vreden in porabil kakalec. Če se pa kdo zanima, naj pride v upravo D. P. v Celju, pa se bo lahko na lastne oči prepričal na podlagi davčne knjžice, da sem zaslužil samo po 70 din na 15 dni in ne po lastni krivdi. Res sem tudi zaslužil do 500 din ali za ta denar sem garal dnevno po 14 ur.

Ako bi bile razmere v tovarni urejene in znosne, ne bi bilo potreba odpuščenim delavcem iskati pravice pri Delavski zbornici in končno na sodišču.

Upam, da ne bo g. Kovač trdil, da tudi to ni res.

Pri tej priliki bi navedel še eno grobo kršitev obstoječega zakona. Delavci in delavke morajo sprejemati blago, ki ima napake na mesto plače. Dogodili so se slučaj, da si prejel na plačilni dan balo blaga in seveda skoro prazno kuverto. Na kuverto ne napišejo po kakšni ceni je blago in ti odtegujejo ne da bi v naprej vedel koliko odtegljaja imaš in po kakšni ceni so ti zaračunali posamezne vrste blaga.

Vem, da se delavstvo ne pritožuje, ker se boji posledic. Trdno sem pa prepričan, da bo delavstvo, čim se reši tega strahu in znebi vsiljenih zaupnikov ter združi v močno strokovno organizacijo, ki ga bo ščitila, spregovorilo in tudi obračunalo.

Te vrstice sem napisal, da bi ne bila javnost napačno podučena in mislila, da vladajo v to-

varni idealne razmere in da se godi slovenskemu delavstvu dobro in da res zasluži toliko, kakor to trdi tovarna v svojem popravku. Prepričan sem, da mi bodo delavci, če ne danes pa pozneje hvalježi za vsa ta razkritja.

G. Kovaču pa priporočam, naj podprejene mojstre, titularne mojstre itd. nadzoruje in sicer dobro nadzoruje, pa bo na lastne oči videl, kje so nedostatk.

B. K.

LAŠKO

Iz naših tekstilnih tovarn. Tekstilna industrija v Laškem že obstoja nad sedem let, vendar se delovne prilike še do danes niso ustalile. Delavci se stalno menjavajo in selijo. Isto je tudi z mojstri. Komaj se delavci navadijo metod enega mojstra, že pride drugi, ki jih šikanira po svoje. Oba podjetnika imata čudno prakso, da rada delata z vajenci (brezplačno!). Mnogo takih po kratkem času odpustita (radi »nezmožnosti«), pa spet vzameta druge itd. V spodnji tovarni so še danes take mezde kakor ob ustanovitvi (din 1, 1,25, 1,50, 1,75 itd.), do čim so plačilne razmere v gornji tovarni vsaj v skladu z uredbo o minimalnih mezdah, pač pa v njenih oddelkih še danes pogrešamo ventilatorjev, na kar smo opozarjali že pred leti. Ker je organizacija radi mrtvila razbita, opozarjamo delavstvo, da si nabavi Delavski kolektor strokovne komisije ali beležnice, kamor naj zapisuje vse nadure, tedenske bolniške dopuste, delovno odsotnost radi sodnih pričevanj, odhod k vojakom in orožnim vajam, čas ustavitve dela radi strojnih defektov, če niso po krivdi delavcev, odsotnost radi pogreba sorodnikov, nedeljsko delo itd. Vse take zapiske dajte v podpis par delavcem tovarišem radi morebitnih poznejših sodnih terjatev ob priliki odpusta. Glede ustanovitve organizacije se je spodnji podjetnik nekoč izrazil: »Lahko jo ustanovite, ampak potem pa naj tudi ona delavce plača!« Ker se tekstilci obeh tovarn preveč menjajo, silno težko dobe stanovanje v Laškem, ker hišni lastniki ne marajo prepogostih selitev, posebno ker so delavci slabo plačani, da bi zmogli redno plačevati stanarino. Mnenja smo, da bi se po sedmih letih že lahko tako ustalile prilike, da bi imelo delavstvo vsaj neko povprečno stalnost. Tudi odpušcanje delavcev za vsako najmanjšo pogreško naj se ukine. V imenovanji tovarni je v službi vpokojeni avstrijski major (P—č), ki ravna z delavci kot z vojaki. Ta gospod ima din 2000 pokojnine in še uradniško službo v tovarni.

Da ne prepusti službe bližnjemu, ki je na cesti. Pred kratkim je bil odpuščen 67-letni nočni čuvaj M. (Mlakar). Neki nagajivci so namreč v nočnem času zmetali preko tovarniške ograje na cesto par vreč volne, da bi čuvaj zbežgal, da so v tvornici vlomili. Ob drugi priliki so isti ljudje namenoma podtaknili ogenj v volno, a se je po tistem dogodku zadržal g. P—č. nad noč. čuvajem: »Vi morate vsako stvar slutiti že 20 ur naprej, če ste kak nočni čuvaj!« Odpuščenega čuvaja je podjetnik potem na vendarle že po 14 dneh odpusta spet sprejel nazaj, zaenkrat k zidarskemu delu. Ko se je sin prizadelega vrnil od vojakov, je šel v tovarno, da bi dobil delo. Čim ga je opazil g. P—č. v pisarni, ga je osorno sprejel: »Eh, saj ne bo nič, saj ne bo nič, po kaj sploh hodite sem!« — Ko pa je stopil pred podjetnika, ga je takoj sprejel v delo in dela še danes.

Tekstilci očividci.

Tiskovni sklad

Kranj. Za tiskovni sklad je daroval s. Vehovec Jakob din 20. Iskrena hvala! Posnemajte!

Ali si že poravnal naročnino? Ako ne, izpolni svoje dolžnosti!

Nemčija in Brazilija. Poskus Nemčije, da si pridobi Brazilijo, je ponesrečil. To moremo sklepati iz tega, da je nemška vlada pozvala vse Nemce, da se vrnejo v domovino.

Ob delavskem ognjišču v „Cankarjevem domu“ v Kranju

Celo tekstilci se prebujajo.

V mestu Kranju imamo v Sloveniji poleg Maribora največje središče tekstilne industrije, ki je v povojni dobi zadnja leta popolnoma spremenila lice mesta Kranja, a se prej desetletja ni moglo nikamor razviti. Zajeto med Kokro in Savo je živelo to mesto svoje čisto posebno patrijarhalno in mirno življenje naprednega meščanstva.

Sedaj pa se je mesto naenkrat raztegnilo preko obeh bregov Kokre in Save. Po krasnem Gorenjskem polju rastejo cele kolonije ličnih delavskih hišic, iz katerih vro naši ljudje, moški in ženske, vsako jutro, pa tudi zvečer proti Kranju, kjer prodajajo v tovarnah svojo zdravo, doslej še neizrabljeno kmečko delovno silo.

Med tisoči tega novega proletarijata jih je že tudi nebroj takih, ki so bili po širnem svetu s trebuhom za kruhom, ki že poznajo bedo velemeštnega proletarijata in so prebrdili v tujih krajih težke socijalne borbe. Tam so spoznali odvisnost delavskega razreda od premoči mednarodnega kapitala in gledajo sedaj na domačih tleh, kako se ta tuji kapital prevljuje še vedno naprej preko meja in se useda tam, kjer najde za sebe toplo gnezdo — ceneno delovno silo primitivnega, neizobraženega delovnega ljudstva.

Ni torej čuda, da je ravno v Kranju tako strahotno odjeknila **ponesrečena tekstilna stavka**, ki je vzbudila v našem delavstvu nenavadno borbeno silo, a bil je to le trenutek val prebujajočega se naroda, ki se strahu radi preganjanja po zgubljeni bitki še do anes ni mogel otrestiti. »Narodni voditelji«, ki rabijo za svojo politiko zaledja, so mislili, da bodo na razvalinah tega prvega delavskega zanosa ugnedili svojo delodajalsko organizacijo. Toda tudi oni so se zmotili. Prestrašeno delavstvo noče niti njihove organizacije, ki imajo tako močnejše zaščitnike. Vendar raste v ljudeh volja po novem, samostojnem življenju zavednega proletarijata, ki se mu hoče svobode, enakopravnosti v človeški družbi in socijalne pravičnosti.

Pijonirji delavskih organizacij, strokovnih in kulturnih, so tudi po polomu neustrašno vztrajali na bojišču, držali s težkimi žrtvami zadnje ostanke in danes lahko rečejo, da so najhujše težave prebrdili. Iz nezadostnih in mračnih prostorov gostilniške verande so se neodvisne in svobodne delavske in strokovne in kulturne organizacije preselile v svoj

»Cankarjev dom«.

ki je sicer skromen, prenovljen iz kletnih prostorov, **toda naš je**, dovolj prostoren, lično poobarvan in če prižgemo luči, tudi dovolj svetel, tako da imamo lahko v njem svoje ognji-

šče, kjer ustvarjamo delavsko kulturo in pripravljam za nas vse lepše, tudi reveža dostojno življenje.

V tem okviru se je vršilo v nedeljo naše predavanje o

delavski zaščiti,

katero je otvoril naš neugnani optimist in dobričina, predsednik »Vzajemnosti«, s. **Vehovec**, ki ga ni strlo nobeno, še tako bridko razočaranje v delavskem pokretu in tudi ne težke žrtve, ki jih je moral osebo utrpeti v teh dolgih letih njegovega delovanja med delavstvom.

Delavstvo je napolnilo obširno dvorano. Razveselilo nas je predvsem, da so prišli poleg »Semperitovcev« tudi v lepem številu tekstilci, tudi sodružice, stavbinci in mnogo obrtnih pomočnikov, zlasti krojačev, je znak, da se prav vsi, ki živijo od dela, začnejo zavedati, kam spadajo, kje jim je iskati resnične zaslombe, to je v samem sebi.

Bilo je videti, da je bila vsem že prava notranja duševna potreba takšno predavanje, s katerim sta sodelovala **dr. Reisman** in urednik **Adolf Jelen** izpolnila ves nedeljski dopoldan in da so njune žive besede res segale vsakemu v dušo in srce, tako da je bila končno vsa dvorana kakor zgnetena v eno samo neločljivo delavsko rodbino in povezana z medsebojnim sodelužnim tovarštvom in prijateljstvom. Vsi smo eno in močni le samostojni, neodvisni, zapujoč na lastno silo, v svojo samopomoč.

Sodrug **Kerč** je končno obenem z zaključnim govorom s. Vehovca dal še nove pobude za bližje dosledno delo v strokovnem in kulturnem društvu, ki je res ostalo živo in vzgledno ter nam je nedeljsko predavanje nedvomno vlilo za to prerogovne vsega našega delavstva novih moči, volje in pa takega navdušenja, ki ne skopni preko noči in tudi ne preko tednov.

To so navzoči dokazali najbolje s tem, da se je na pobudo govornikov, ko so prišli potem med poslušalce, prijavilo **29 novih naročnikov »Delavske Politike«**.

A še tudi po predavanju smo ostali skupaj, ker so imeli delavci nebroj vprašani iz svojih pritožb radi prikraševanja zakonitih delavske zaščite. Eden za drugim pa so prišli h govornikom z željo, da bi čimprej zopet imeli takšno predavanje ne samo v mestu samem, ampak tudi v okolici, ki je danes na ure daleč okrog nepretrgana delavska kolonija.

Bil je res lep naš nedeljski dopoldan, kakršnih si želimo še mnogo, toliko, da si bo lahko končno delavstvo res s svojo lastno močjo krojilo svojo usodo.

natelja in obratovodje na mizo. Ravnatelj je rekel Zaplati, da ga mora odpustiti. Obratovodja mu je prinesel napisano izjavo o odpustu, naka je Z. iskreno prosil, da naj mu prizaneso. Videč kako težko je odpoved pogodila Z., je ravnatelj ukazal obratovodji, da raztrga odpovedni listek. Posvaril je Zaplati, ki je pomirjen odšel. Slično kakor z Z. je podjetje postopalo tudi že s drugimi delavci, ki so se na tak način pregrešili. Vsakemu je bil izstavljen odpovedni listek. Na intervencijo zaupnikov, pa je bil vsak zopet sprejet v delo. Radi takih pregreškov še ni bil nihče odpuščen. — Kaj je gnalo Zaplato v obup je težko reči. Nekateri zaupniki so bili mnenja, da naj bi bil Bezenšek zamolčal obratovodji kar je bil zvedel od Zaplatovega sina in sam prinesel cev v tovarno. Inž. V. je bil mnenja, da bi v tem slučaju padla senca tudi na Bezenška; mogoče bi se kdo našel in mu očital, da je sam odtaknil dotično cev Zaplati in slično. — Vsekakor pa je dejanski stan tak, da bi Zaplati ne bilo treba na tako tragičen način iti v smrt. — Seja zaupnikov je bila zaključena s sklepom, da je treba pomagati težko prizadeti rodbini, kar je vodstvo tovarne tudi obljubilo. Vsekakor so zaupniki tudi v tem slučaju storili svojo dolžnost.

KRANJ

Dežurna služba zdravnikov OUZD v Kranju. Od 1. marca dalje opravljajo zdravniki OUZD za splošno prakso v Kranju dežurno službo ob nedeljah in praznikih od polnoči do polnoči. Dežurni zdravnik je na razpolago vsem članom in svojem OUZD na področju občine Kranj in Stražišče. Ordinira pa tudi za ostale bolnike. Dežurni zdravnik ordinira v svoji privatni ordinaciji oziroma na svojem domu. V nujnih primerih intervenira tudi na domovih zavarovancev oziroma izven ordinacije, ako ga člani ali svojci kličejo. Naslov dežurnega zdravnika je objavljen na vidnem mestu pred vhom v ambulatorijske prostore. V mesecu marcu imajo dežurno službo: dne 12. 3. dr. Pance Pavel, 19. 3. dr. Vrbljak Vinko, 26. 3. dr. Bežič Josip.

Mali zaslužek - veliki promet

Prodaja trboveljskega premoga na drobno postavljeno na dom

100 kg kosovca	Din 42—
50 kg kosovca	Din 22—
100 kg kockovca	Din 39—
50 kg kockovca	Din 20—

Premog se dostavlja v plombariranih vrečah čiste težine po 50 kg, napitnina je zaračunana. — Znak: rdeč-kocke, moder-kosi.

S. Tičar - Maribor
Jezdarska 19 - Tel. 27-15

Kotiček sodružic

Naša gospodinjstva v bodočnosti

Vse premalo se zavedamo, da so naša majhna gospodinjstva dandanes, v dobi zmagovitega napredka tehnike, pravzaprav samo coka, ki hromi s svojim na drobno razdeljenim delom najboljše moči gospodinj. Medtem, ko se je izdelovanje vsega, kar rabi človek, že davno preneslo od malega na veliko, iz malih delavnic obrtnikov v tovarne in veleobrate, so naša gospodinjstva ostala v splošnem na istem, kakor so bila pred sto leti, in le nekaj redkih opravil je odvzela moderna tehnika gospodinj, n. pr. izdelovanje mila, platna itd. Medtem ko izdelujejo na tekočem traku čevlje prav tako kakor avtomobile, ko skušajo delo čim bolj racionalizirati, pristavi še vedno vsaka gospodinja posebej svoj lonec goveje juhe na skromni ogenj, napravi vsaka posebej rezance iz dveh jajc, opere vsaka posebej z rokami svoje umazano perilo. Brez dvoma bi bilo mnogo bolj pametno, ko bi na plinskem štedilniku skuhalo juho vsaj za nekaj desetih gospodinjstev hkrati, ko bi si vsa ta tudi skupno nabavila stroj za izdelovanje rezancev, pa še stroj za pranje perila, ki bi gospodinjam olajšal delo. Znano je, da je gospodinjstvo tem dražje, čim manj oseb oskrbuje, razen tega je pa danes veliko žen zaposlenih izven doma. Te razmere in duh časa ustvarjajo potrebo po skupnosti, kolektivni prehrani in že danes opazimo, da se obrati te vrste hitro množe. — Mnogi so sploh za to, da se posamezne kuhinje odpravijo in uvedejo skupne. Skupne kuhinje so dosledno in v velikem obsegu izvedli ruski sovjeti, a niso uspeli. Skupne kuhinje po stanovanjskih hišah so pogosto ostale prazne in neuporabljene, družine so si v svojih tesnih stanovanjih raje pomagale s samovarji in drugimi zasilnimi kuhalniki. To je znak, da ljudstvo še ni bilo pripravljeno za to, da bi moralo pustiti lastno ognjišče in domačo mizo, ki je tudi res najočitnejši znak in najmočnejša vez družine. Ves razvoj socialno-gospodarskih razmer pa kaže, da bo šel po tej poti naprej, kolo časa se ne da ustaviti, če se mu še tako upiramo vsi, ki nam bo ravno v tem pogledu najtežje stopiti v novi čas. Seveda je pa prav gotovo, da bo šel razvoj od družinske do skupne prehrane zelo počasi naprej in da se bo marsikje ustavil. Verjetno bo šel v tej smeri, da bo vedno več opravil odzval gospodinj, da nam bo tehnika vedno bolj in ceneje postregla z raznimi konzervami, testeninami itd. Kakor se dandanes gospodinj ne izplača več presti in tkati platna, tako se ji morda že v bližnji bodočnosti marsikaj drugega ne bo izplačalo delati doma, ker bo ceneje kupila že izgotovljeno. Najbolj so se že danes približali temu v Ameriki, kjer pripravi povprečna gospodinja lahko kosilo s pomočjo konzerv že v nekaj minutah.

Knjigovodstvo v gospodinjstvu.

Neverjetno mnogo gospodinj si še vedno ne zapisuje dohodkov in izdatkov, češ, saj itak nimajo ničesar za zapisati, ker denarja še za sproti ni. To je sicer vse res, a je gospodinj-ska knjiga vsaki gospodinj kljub temu neobhodno potrebna. Morda si jo bo spočetka res zdelo, da kljub gospodinj-ski knjigi nima nič več denarja kakor prej, da si sedaj ravno tako ne more nič prihraniti, a počasi bo le začela spoznavati blagodati gospodinj-ske knjige. — Morda si je prej nekaj dni in noči bežala glavo z vprašanjem, kam je tako hitro skopnel stotak, ki ga je bila šele menjala in ga že vendar nič več ni. Ne more se spomniti, da bi bila kaj prida kupila za ta denar, najbrže ga je zgubila ali pa ji ga je kdo vzel, tuj tat ali morda celo kdo od domačih. Vse te nepotrebne skrbi izginejo, če si gospodinja redno in vestno zapisuje vse svoje izdatke. Pa še druge blagodati nam prinaša domače knjigovodstvo. Ker mora gospodinja pri zapisovanju nehoti primerjati cene, se samo po sebi primeri, da začne bolj misliti na to, kje bi lahko še kaj prihranila, kje manj porabila, kako bolje razdelila denar, kako bi mogoče šlo brez obrokov itd. Neopazno nam postane gospodinj-ska knjiga dober svetovalec in marsikaj dosežemo z njeno pomočjo. Tudi radi moža je bolje, če vodimo točen pregled dohodkov in izdatkov. Dandanes je težko služiti denar in pogosto boli moža, ko si misli, da žena lahkomišljeno izdaja njegovo tako težko prislužen denar. Če je pa gospodinj-ska knjiga tu, ima mož vsak čas vpogled, kako je žena obrnila denar, sporazumno se lahko dogovorita o izdatkih in vsi nepotrebni očitki odpadejo. Treba pa je pomisliti še tudi na to, da nadomešča taka gospodinj-ska knjiga vsaj nekoliko družinsko kroniko. Črno na belem so v številkah zapisani vsi vesi in žalostni družinski dogodki, koliko so nas stale potice za praznike, knjiže za prvošolčka, prijetna vožnja, pa tudi moževa bolezen. Če je gospodinj-ska knjiga pravilno in vestno pisana, nas bo spominjala vseh veselih in žalostnih dni v družini in vedno bomo radi listali po njej.

Krompirjev praženec.

H golažu, k solati, k raznim omakam in zelenjavam prav za prav nimamo mnogo prikuh na razpolago. Krompir, riž, testenine, žganci, cmoki, praženec — to je vse. Zato podam danes navodilo za krompirjev praženec, ki ima čisto poseben, prvovrsten okus in se posebno dobro poda h gulažu. Res rabi precej masti, več kakor navadni praženec (šmarn), a ker ne rabi jajc, kljub temu ne pride dražje. Navodilo: Cel krompir skuham, olupim in nato naribam. Med ta nariban, osoljen krompir primešaj toliko pšeničnega zdroba, da nastanejo drobni svački. V široki kozici razbela mast, vrzi praženec v njo in med neprestanim mešanjem opecj toliko, da postane rumenkast in lepo hrusta. Če damo premalo masti, postane ta praženec preveč trd.

V troje

Sodružica iz celjskega okraja nam piše: Pred nekaj časa ste v kotičku pisali o zakonu in da je vsak človek svet zase. Zdaj pa presodite moj slučaj: Poročila sem se kmalu po vojni kar na hitro roko, saj takrat nismo mnogo zbiral. Že po nekaj mesecih je prišlo razočaranje, predvsem zato, ker ni bilo otrok, ki sem si jih tako želela. Čez nekaj let pa sem spoznala človeka, ki je bil šest let mlajši od mene. Ostal je pri nas v hiši kot pomočnik in zdaj se je pričelo čudno življenje v troje, ki pa je bilo prav srečno. Zadovoljno smo živeli, dokler ni mož slučajno odkril resnice. To odkritje je nanj tako porazno delovalo, da sem nato od razburjenja še jaz zbolela. Ko sem ozdravela, sva se z možem pobotala in zdaj živiva prav srečno kot dobra prijatelja. Oni drugi pa se je poročil. Tako mi nikjer več skušnjav in jaz sem zadovoljna. Zdaj pa povejte, ali je moja krivda res tako velika?

Odgovor urednice: Predvsem je treba pri izbiri zakonskega druga velike previdnosti. Če se pa kdo le odloči za zakon, mora v njem tudi vztrajati, ne pa si iskati še drugod posladkanja. Prav iz tega razloga se mi tudi ni nikoli dopadlo življenje v »troje«. Sicer se res pogosto zgodi, da spozna kdo pravo ljubezen šele takrat, ko je že v zakonu vezan. Takrat jo je pa treba junaško premagati, ali če to ne gre, najprej prvo obveznost razrešiti, nato šele skleniti novo. Vedno se je pa treba zavedati, da življenje ne da vsega in ničesar zastoji.

Delavski pravni svetovalec

Nadure, bolovanje in rubež mezde (Brezno)

Vprašanje: Bil sem pri neki tvrdki zaposlen kot delavec po 12 ur dnevno, razen tega sem še opravljal par ur na dan poše hlappa. Za to delo mi ni tvrdka plačala ničesar, za ostalo delo le normalno mezdo. Ali lahko zahtevam kaj za nadure? Ali je tvrdka dolžna plačati mezdo za bolezen samo za zakoniti delavnik, ali pa tudi za nadure, če sem jih stalno opravljal? Ali mi morejo upniki zarubiti te zahteve?

Odgovor: Tvrdka Vam je dolžna tudi za oni čas, kolikor ste zamudili s hlapčevskimi deli plačati primerno mezdo. Drugače pa velja za tvrdko 8 urni delavnik, ako gre za industrijo, ki zaposluje stalno preko 15 delavcev, sicer je 10 urni delavnik. Ure, opravljene preko tega delavnika, Vam mora tvrdka plačati razen z normalno mezdo tudi z zakonitim poviskom. Če Vam jih ni tako plačala, lahko Vaše nadurne zahteve izterjate za tri leta nazaj. Za bolezen po Šu 219. o. z. Vam mora tvrdka izplačati povprečen tedenski zaslužek. Če ste stalno delali nadure, jih je torej vračunati. Upniki lahko gornje Vaše terjatve zarubijo.

Rubež vtoževane mezde (Brezno)

Terjatev, katero vtožujete proti delodajalcu za minimalno mezdo, nadure in za bolovanje, Vam lahko Vaši upniki v celoti zarubijo. Poleg tega Vam še lahko zarubijo mezdo, ki jo dobivate v službi v lesni trgovini po din 25.— na dan do 20 din dnevno. Če upniki hočejo, lahko sprejmejo od Vas ponudeno poravnavo, da jim odplačate dolg v mesečnih obrokih. Ako te ponudbe nočete sprejeti, jih pa k temu ne morete siliti. V tem oziru Vam žal ne moremo prav nič pomagati.

Zdravljenje rodbinskih članov (Celje)

Vprašanje: Ali imam kot član OUZD pravico zahtevati zdravljenje, če treba tudi v bolnici, za svojo pastorko, katere živi pri meni?

Odgovor: Ako Vaša pastorka nima lastnih dohodkov, Vam ta pravica vsekakor pripada.

Brezposelna podpora (Celje)

Vprašanje: Ali ima vsak brezposelni pravico, zahtevati podporo od »Karitativne zveze« v Mariboru?

Odgovor: Takšna pravica pripada brezposelnemu le nasproti Javni borzi dela. Zasebne ustanove, kot je ta, katero omenjate, dajejo podpore le tistemu, komur hočejo.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

v Mariboru, reg. pom. blagajna

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plodonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekom obstoja nad **37 milijonov din** na pogrebnišnih in doti.

Zavaruje na pogrebnišne zdrave osebe obeh spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000— in

za doto mladoletne od 1. do 16. do največ din 25.000— plačljiva ob dovršenem 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA

Hranilno in posojilno društvo delavcev v Mariboru

reg zadruga z omejeno zavezo

Frankopanova ul. 37 (v lastni hiši) - Telef. 26-35

Račun pri Poštni hranilnici št. 131.45

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po 4% odn. 5% proti odpovedi. Daje posojila po ugodnih pogojih na menico in vknjižbo. Zadržni delež znaša Din 200—

Uradne ure vsaki dan od 17. do 19. ure